

VALTIOVARAINVALIOKUNNAN MIETINTÖ 10/2009 vp

Hallituksen esitys laiksi alkoholi- ja alkoholi- juomaverosta annetun lain liitteen muuttami- sesta

JOHDANTO

Vireilletulo

Eduskunta on 19 päivänä toukokuuta 2009 lähettänyt valtiovarainvaliokuntaan valmistelevasti käsiteltäväksi hallituksen esityksen laiksi alkoholi- ja alkoholijuomaverosta annetun lain liitteen muuttamisesta (HE 70/2009 vp).

Lausunto

Eduskunnan päätöksen mukaisesti sosiaali- ja terveysvaliokunta on antanut asiasta lausunnon (StVL 11/2009 vp), joka on otettu tämän mietinnön liitteeksi.

Jaostovalmistelu

Asia on valmisteltu valtiovarainvaliokunnan verojaostossa.

Asiantuntijat

Verojaostossa ovat olleet kuultavina

- finanssisihteeri Jenni Oksanen, valtiovarainministeriö
- hallitusneuvos Ismo Tuominen, sosiaali- ja terveysministeriö
- tutkintapäällikkö Esko Hirvonen, Tullihallitus
- erikoistutkija Esa Österberg, Terveyden ja hyvinvoinnin laitos (THL)
- toimitusjohtaja Jaakko Uotila ja talousjohtaja Minna Alitalo, Alko Oy.

Lisäksi kirjallisen lausunnon ovat antaneet

- Elintarviketeollisuusliitto ry ja alkoholi-juomateollisuusyhdistys
- Kaupan liitto
- Matkailu- ja Ravintolapalvelut MaRa ry
- Panimo- ja virvoitusjuomateollisuusliitto
- Suomen Alkoholijuomakauppayhdistys
- valtiovarainministeriö.

HALLITUKSEN ESITYS

Esityksessä ehdotetaan alkoholi- ja alkoholijuomaverosta annetun lain liitteenä olevaa verotaulukkoa muutettavaksi siten, että alkoholi- veroa korotettaisiin 10 prosenttia. Korotuksen vuoksi alkoholijuomien vähittäismyyntihinnat nousisivat keskimäärin 4,5 prosenttia. Väkevien

alkoholijuomien hinnat nousisivat keskimäärin kaksi kertaa enemmän kuin oluen ja viinin hinnat.

Ehdotettu laki on tarkoitettu tulemaan voimaan 1 päivänä lokakuuta 2009.

VALIOKUNNAN KANNANOTOT

Perustelut

Valiokunta puoltaa esityksen hyväksymistä muuttamattomana.

Esityksen taustasta

Alkoholiveron korotusta koskevan esityksen tarkoituksena on lisätä valtion verotuloja korottamalla alkoholiveroa suhteellisesti yhtä paljon — noin 10 prosenttia — kaikissa juomaryhmissä. Tämän arvioidaan lisäävän alkoholiveron tuottoa nykynäkymien valossa noin 70 milj. euroa vuositasona. Vuoden 2009 lisäys olisi noin 15 milj. euroa, jos korotus astuu voimaan suunnitellusti kesäkauden jälkeen 1.10.2009.

Vaikka esityksen ensisijainen peruste on fiskaalinen, sillä pyritään jatkamaan myös alkoholiverotuksen maltillista ja portaittaista korotuslinjaa sosiaali- ja terveystaloudellisten syistä. Tämän näkökohdan tärkeys korostuu myös sosiaali- ja terveysvaliokunnan ja alan asiantuntijaviranomaisten lausunnoissa.

Sosiaali- ja terveystaloudellisten haittojen ehkäisyyn tähtäävä ns. toinen vaihe alkoholiverotuksen pitkäjänteisessä kehittämisessä alkoi vuoden 2008 alussa, kun alkoholiolojen katsottiin vakiintuneen Suomessa riittävässä määrin vuoden 2004 veronalennusten jälkeen. Sen johtoajatukseksi on ollut edetä veronkorotuksissa niin, että samanaikaisesti voidaan turvata alkoholiveron veropohja ja pitää matkustajatuonnin kasvu hallittuna.

Nyt esitetyt veronkorotukset nostaisivat vähittäismyyntihintoja keskimäärin noin 4,5 prosenttia, jos ne siirtyvät hintoihin täysimääräisesti, kuten esityksessä on oletettu. Hinnannousu olisi suurin, noin seitsemän prosenttia, väkevissä juomissa, kun taas keskioluen hinta nousisi noin 3,5 ja viinin runsaat kolme prosenttia.

Korotusten arvioidaan alentavan alkoholin tilastoitua kulutusta eli pienentävän veropohjaa runsaat kolme prosenttia vuositasona. Koska osa kulutuksesta korvautuu lisääntyvällä matkustajatuonnilla, vuosittaisen kokonaiskulutuksen

on arvioitu alentuvan kaikkiaan noin kaksi prosenttia. Esityksessä on todettu kuitenkin, että vaikutusten arviointi on jossain määrin vaikeaa sen vuoksi, että eri tekijät — tuotteiden erilaiset hintajoustot, käytettävissä olevien tulojen määrän muutokset, taloustilanteen kehitys, lähimatkailun mahdollinen kasvu jne. — vaikuttavat kokonaiskulutuksen kehityksessä eri suuntiin.

Koska alkoholin kokonaiskulutuksen ja alkoholihaittojen välillä on perinteisesti varsin kiinteä suhde, alkoholin käytöstä aiheutuvien haittojen arvioidaan vähenevän samassa suhteessa kuin kokonaiskulutuksen. Tämän keskimääräistä kehitystä kuvaavan arvion merkitystä vähentää kuitenkin se, että alkoholin käyttö on eriytynyt väestöryhmittäin, ja monet haitat keskittyvät suurkuluttajien ryhmään.

Kulutuskäyttäytymisessä on tapahtunut muutoksia myös muissa väestöryhmissä; Sosiaali- ja terveysvaliokunnan lausunnossa on viitattu mm. siihen, että eläkeläisten alkoholin käyttö on lisääntynyt, kun taas nuorten raittius on vastavasti kasvanut ja humalahakuisuus vähentynyt viimeisen vuosikymmenen aikana.

Myönteistä kehitystä on tapahtunut myös nuorten aikuisten ryhmässä. Sitä tulisi tukea valiokunnan mukaan hintapolitiikan lisäksi mm. rajoittamalla alkoholin saatavuutta ja lisäämällä terveysneuvontaa ja -kasvatusta. Lisäksi alkoholin käytön vähentämiseksi tulisi kehittää veronkorotusten lisäksi myös muita keinoja. Tällaisia voisivat olla esim. valvonnan lisääminen sekä mielikuvamainonnan ja markkinoinnin rajoitukset.

Esityksen muiden vaikutusten esim. anniskeluelinkeinolle ja elinkeinoelämälle yleensä on arvioitu jäävän vähäisiksi.

Valiokunnan arvio

Valtiovarainvaliokunta on tukenut johdonmukaisesti hallituksen alkoholiveropoliittisia ratkaisuja kuluvalle vuosikymmenelle, joka on ollut haasteellinen yhteisön laajentumisen ja sen mukanaan tuomien matkustajatuontia koskevien rajoitusten poistumisen vuoksi.

Valiokunta on pitänyt tärkeänä sitä, että päätöksenteossa otetaan huomioon sosiaali- ja terveystieteiden näkökohtien lisäksi veromuutosten vaikutukset myös alkoholin kulutuksen rakenteeseen eli siihen, miten kulutus jakautuu tilastoidun ja tilastoimattoman kulutuksen kesken (VaVM 31/2003 vp ja VaVM 16/2007 vp). — Kysymys on tärkeä paitsi fiskaalisesti, ennen kaikkea tilastoimattoman kulutuksen kasvun mukanaan tuomien kaikkinaisten haittojen hillitsemiseksi.

Näkökohta on edelleen merkityksellinen. Kotimaisella alkoholijuomien hintatasolla ja matkustajatuonnilla näyttää olevan edelleen selvä yhteys. *Valviran* mukaan vuoden 2005 loppupuolella alkanut alkoholijuomien matkustajatuonnin väheneminen on taittunut ja kääntynyt lievään nousuun vuoden 2008 alussa eli samaan aikaan, kun Suomessa nostettiin alkoholijuomien veroa. Painetta tulee nostamaan valiokunnan käsityksen mukaan myös se, että tupakan matkustajatuonti Virossa vapautuu viimeistään ensi vuoden vaihteessa. Lisäksi taantuman vaikutuksesta lähimatkailu voi lisääntyä ja houkutus tuoda tupakkaa ja alkoholia halvemmän hintatason maista kasvaa.

Valviran tuoreista tilastotiedoista¹ ilmenee lisäksi, että alkoholin matkustajatuonti on kasvanut tämän vuoden tammi—huhtikuussa noin kahdeksan prosenttia viime vuoden vastaavaan aikaan verrattuna. Kasvu oli myös silloin kahta edellisvuotta suurempaa². Alkon myynti on vähentynyt vastaavasti vuonna 2008 lähes kaksi

prosenttia ja alkuvuodesta 2009 runsaat kaksi prosenttia 100-prosenttisena alkoholina lasketuna. — Alkon myynnin osuus on nykyisin noin kolmannes alkoholin kokonaiskulutuksesta³.

Huomion arvoista on myös se, että alkoholi- verotuksen taso olisi nyt ehdotetun korotuksen jälkeen nimellisesti vain noin kuusi prosenttia vuoden 2003 tason alapuolella, kun kokonaisverotason muutos lasketaan juomaryhmiä painottamalla. Tämä johtuu siitä, että viinien (ml. siiderit) verotaso on jo selvästi korkeampi kuin vuoden 2003 taso ja oluen verotaso lähellä sitä. Näiden juomaryhmien merkitys on suuri, koska ne muodostavat noin 70 prosenttia tilastoidusta kulutuksesta.

Valiokunta tukee varauksetta tavoitetta alentaa alkoholin kokonaiskulutusta ja vähentää siten alkoholin käytöstä aiheutuvia monia kielteisiä seurauksia. Siinä onnistuminen edellyttää veropolitiikan lisäksi myös muita toimia, kuten sosiaali- ja terveysvaliokunta on osaltaan todennut.

Nykyinen hallitus on korottanut alkoholi- ja tupakkaveroja ennen tätä esitystä 140 milj. euroa eli yli hallitusohjelman mukaisen tavoitteen 30 milj. euroa. Kokonaiskulutus ei ole kääntynyt kuitenkaan pysyvästi laskuun, kuten tavoite on. Muiden keinojen käyttö on myös tähän nähden perusteltua ja tärkeää. Lisäksi nopeatahtiset korotukset heikentävät myös alan toimijoiden toimintaedellytyksiä ja työllisyyttä kotimaassa, mistä on jo huomautettu painokkaasti valiokunnan asiantuntijakuulemisessa.

Päätösehdotus

Edellä esitetyn perusteella valtiovainvaliokunta ehdottaa,

että lakiehdotus hyväksytään muuttamattomana.

¹ www.valvira.fi: "Alkoholin matkustajatuonti lisääntyi alkuvuonna kahdeksan prosenttia ja savukkeiden kuituista prosenttia", tiedote 28.5.2009.

Lisääntynyt tuonti on kohdistunut erityisesti viineihin (+ 44 %) sekä long drink -juomiin ja siidereihin (yhteensä + 40 %). Sen sijaan ennestään korkeahko väkevien tuontimäärä ei kasvanut juuri lainkaan tämän vuoden ensimmäisellä kolmanneksella, ei myöskään oluen tuonti.

Matkustajien tuomista alkoholijuomista 2/3 on hankittu Virossa tai laivoilta. Lisäksi *Valviran* tiedot viittaavat siihen, että internetostot lisääntyivät edellisvuodesta. Niiden kokonaismäärä 100-prosenttisena alkoholina lasketuna vastasi noin yhtä prosenttia alkoholijuomien kokonaiskulutuksesta (10,4 l/asukas). Tulokset perustuvat *Valviran* mukaan pieneen havaintomateriaaliin, joten niitä ei voida pitää täysin luotettavina.

² Matkustajatuonti lisääntyi viime vuonna syksyyn asti selvästi, mutta vuoden viimeisten kuukausien vähentynyt tuonti alensi koko vuoden tuonnin lisäyksen neljään prosenttiin edellisvuoteen verrattuna.

³ Alkon myymälöiden osuus alkoholin kulutuksesta oli 35 % vuonna 2008. Vähittäismyynnin osuus oli yhtä suuri, kun taas matkustajatuonnin ja anniskelun osuudet olivat nekin keskenään lähes yhtä suuria (13 % ja 12 %).

VaVM 10/2009 vp — HE 70/2009 vp

Helsingissä 9 päivänä kesäkuuta 2009

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

vpj.	Kari Rajamäki /sd	Jutta Urpilainen /sd (osittain)
jäs.	Pertti Hemmilä /kok (osittain)	Pia Viitanen /sd (osittain)
	Bjarne Kallis /kd	vjäs. Esko Ahonen /kesk
	Kyösti Karjula /kesk	Leena Harkimo /kok (osittain)
	Esko Kiviranta /kesk	Hanna-Leena Hemming /kok
	Jari Koskinen /kok	Reijo Kallio /sd
	Mikko Kuoppa /vas	Inkeri Kerola /kesk (osittain)
	Mika Lintilä /kesk	Miapetra Kumpula-Natri /sd (osittain)
	Tuija Nurmi /kok (osittain)	Lauri Kähkönen /sd (osittain)
	Kirsi Ojansuu /vihr (osittain)	Ville Niinistö /vihr (osittain)
	Markku Rossi /kesk	Reijo Paajanen /kok (osittain)
	Matti Saarinen /sd	Tuula Väättäinen /sd.
	Petri Salo /kok	
	Minna Sirnö /vas	

Valiokunnan sihteerinä jaostokäsittelyssä on toiminut

valiokuntaneuvos Maarit Pekkanen.